

Európai Gazdasági és Szociális Bizottság vélemény – Tárgy: „Javaslat tanácsi rendeletre a 2201/2003/EK rendeletnek a joghatóság tekintetében történő módosításáról és a házassági ügyekben alkalmazandó jogra vonatkozó szabályok bevezetéséről”

COM(2006) 399 final

(2006/C 325/17)

2006. szeptember 20-án a Tanács úgy határozott, hogy az Európai Közösséget létrehozó szerződés 262. cikke alapján kikéri az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét a fenti tárgyban.

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Foglalkoztatás- és szociálpolitika, uniós polgárság” szekció véleményét 2006. november 7-én elfogadta (Önálló előadó: Daniel Retureau).

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2006. december 13–14-én tartott 431. plenáris ülésén (a 2006. december 13-i ülésnapon) 108 szavazattal 2 ellenében, 1 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt.

1. A vélemény összefoglalása

1.1 Az EGSZB – melynek véleményét kikérték az első kezdeményezéssel kapcsolatban – alapjában véve helyesli a 2201/2003/EK rendeletben szereplő joghatóság és alkalmazandó jog kérdésének módosításokkal történő kiterjesztését, és így módon a házassági és gyermekfelügyeleti ügyekben hozott bírósági határozatok elismerésével foglalkozó rendelet kiegészítését ezeken a pontokon. Az EGSZB véleményt adott ki a házasság felbontásáról szóló zöld könyv tárgyában is a joghatóság és az alkalmazandó jog kérdésében, és most visszautal ezen igen részletes véleményére (1).

1.2 Ugyanakkor felvetődik a kérdés, hogy helyénvaló-e különválasztva kezelni a közös vagyon (ingatlanok, ingóságok és egyéb vagyon) megosztásának kérdését, kiterjesztve ezáltal a megosztásnak az érdekelt személye szerinti hatáskörét a nem házas felekre is (akiknek szintén lehetnek közös gyermekeik).

1.3 Talán logikusabb lett volna egyrészt egy teljes 2201/2003/EK rendeletben tárgyalni a házassági kötelék felbontásának és a közös gyermekek felügyeletének összes következményét, míg egy új rendeletben a nem házas, de szerződéses viszonyt létesített vagy de facto élettársi kapcsolatban élő párok különválásának összes következményét vizsgálni. Ez kétségtelenül javította volna az alkalmazandó jog érthetőségét, és megkönnyítette volna a bírósági határozatok elismerését, melyek gyakran egyetlen jogerős ítéletben foglalják össze a házasság felbontásának vagy a különválásnak az összes feltételét és következményét.

2. Az Európai Bizottság javaslatai

2.1 A Tanács elé az utóbbi időben két európai bizottsági kezdeményezés is került a házassági ügyekben alkalmazandó jog területén. Az egyik a házastársak különválására vonatkozik, és módosításokat javasol a 2005. január 1-jén hatályba lépett 2201/2003/EK rendelethez, a másik a közös vagyon megosztására vonatkozik, legyen szó akár a házasság vagyoni jogi rendjének felbontásáról vagy különválásról, akár a házasságtól eltérő, egyéb szerződéssel egybekapcsolt párokról vagy de facto élettársokról.

2.2 A javaslat jogalapja a Szerződés 61. cikkének c) pontja, amely felhatalmazza a Közösséget arra, hogy a polgári ügyekben

folytatott igazságügyi együttműködés terén intézkedéseket fogadjon el a 65. cikkben előírtak szerint.

2.3 E két kezdeményezésről szólva Frattini biztos kijelentette: „E kezdeményezések egyszerűbbé teszik a párok életét az EU-ban... Megerősítik a jogbiztonságot, és lehetővé teszik a házaspárok számára, hogy tisztában legyenek azzal, milyen jog alkalmazandó házasságuk vagyoni jogi rendjére és annak felbontására. A cél nem a házasság felbontására vonatkozó, egymástól igen eltérő nemzeti jogok harmonizálása, hanem a jogbiztonság, a rugalmasság és az igazságszolgáltatás hozzáférhetőségének biztosítása.”

2.4 Az Európai Unióban, a magas válási arány miatt, évente jelentős számú polgárt érint a házassági ügyekben alkalmazandó jog és a joghatóság.

2.5 A 2201/2003/EK tanácsi rendelet – mely az 1347/2001/EK tanácsi rendeletet hatályon kívül helyezte és annak helyébe lépett – 2005. március 1-jei hatálybalépése mindazonáltal nem hozott az alkalmazandó jogra vonatkozó előírásokat. A 2201/2003/EK tanácsi rendelet lehetővé teszi, hogy a házastársak több alternatív joghatósági ok közül válasszanak. Amennyiben egy házassági ügyet valamely tagállam bírósági elé visznek, az alkalmazandó jogot ezen állam nemzeti kollíziós szabályai határozzák meg, amelyek nagyon eltérő kritériumokon alapulnak. A tagállamok többsége az alkalmazandó jogot egy sor kapcsoló tényező alapján határozza meg annak érdekében, hogy az eljárást az a jogrend szabályozza, amellyel az ügy a legszorosabb kapcsolatban van. Más tagállamok házassági eljárásokban kizárólag hazai jogukat („lex fori”) alkalmazzák. Belgium lehetővé teszi a külföldi vagy a belga jog közötti választást a felek számára.

3. Általános megjegyzések

3.1 Az e véleményben vizsgált kezdeményezés a házasság felbontására, a különválásra, a „nemzetközi” házasság (a pár egymástól eltérő nemzetiségű vagy azonos nemzetiségű, de nem a nemzetiségének megfelelő tagállamban él) felbontására, valamint a közös kiskorú gyermekek felügyeletére alkalmazandó jogra vonatkozik. A házastársak között a házasság intézménye által létesített házassági kötelék – külföldi származás elemének jelenléte mellett történő – felbontására vonatkozó kérdésekkel foglalkozik, anélkül hogy túllépne a 2201/2003/EK rendeletnek az érdekelt személye szerinti hatáskörén.

(1) Az EGSZB 2005. szeptember 29-i véleménye a következő tárgyban: „Zöld könyv a házasság felbontására vonatkozó ügyekben alkalmazandó jogról és joghatóságról”, előadó: Daniel RETURÉAU (HL C 24., 2006.1.31.)

3.2 Az EGSZB elismeri, hogy a javaslat megfelelő megoldásokat biztosít a polgárok számára a jogbiztonság, a kiszámíthatóság, a rugalmasság és a bíróság hozzáférhetősége szempontjából. Egyetért jogi alapjával, melyet szisztematikusan alkalmaznak polgári és kereskedelmi jogi kérdésekben.

3.3 A többséggel szemben néhány nemzeti jog nem köti ki, hogy a házastársak eltérő neműek legyenek, de az EGSZB megjegyzi, hogy a módosított rendelet célja nem a nemzeti jogok harmonizálása, hanem az alkalmazandó jog meghatározása minden olyan konkrét esetben, amelyben a külföldi származás eleme jelen van, illetve az ítéletek mozgásának lehetővé tétele végrehajthatóvá nyilvánítási eljárás nélkül. Elvben a nemzeti jogok közötti néha alapvető különbségek sem akadályozzák tehát meg az Európai Bizottság által javasolt módosított rendelet alkalmazását.

3.4 Az EGSZB a házasság felbontásáról szóló zöld könyv kapcsán már véleményt alkotott a házasság felbontására alkalmazandó jogról, és most alapvetően erre a véleményére utal vissza, amikor ismerteti álláspontját a javaslatról. Újfént hangsúlyozza az említett rendelet fontosságát az eltérő nemzetiségű párok szempontjából, mivel az egyértelműsíti és egyszerűsíti a bírósághoz való hozzáférés feltételeit, valamint a bírósági határozatok mozgását a belső piacon.

3.5 Rámutat, hogy a javaslat lehetővé teszi, hogy a házaspárok egyetértése vagy egyet nem értése a joghatóság és az alkalmazandó jog kérdésében eltérő helyzetet eredményezzen, és hogy a módosított rendelet figyelemreméltó előnyöket és nagyobb fokú rugalmasságot biztosítana az első, míg egy meglehetősen mechanikus modellt alkalmazna a második esetben. Ez eltér a házasság felbontásáról szóló zöld könyvben leírt helyzetektől, hiszen utóbbi rugalmasabb megoldásokat javasolt a házaspárok egyet nem értése esetén. Az EGSZB kívánatosnak tartotta volna, ha ez a rugalmasság fennmarad, de elismeri, hogy az Európai Bizottság javaslata egyszerűbb, és megakadályozza az eljárások elhúzódsát.

3.6 A javaslat – a panaszosok e ponton való egyetértése esetén – lehetővé teszi a megállapodást a joghatóságról. Teljes mértékben kizárja az ügy vissza- vagy továbbutalását, amit ugyanakkor az EGSZB bizonyos feltételekkel (az ügyet elsőként tárgyaló bíróságnak lenne erre lehetősége, sürgősségi eljárással) elfogadna, ahogyan azt a házasság felbontásáról szóló zöld könyv tárgyában írt véleményében is kifejtette.

3.7 Ami a közrend kapcsán tett kivételt illeti, a javaslat kivételes esetekben lehetőséget ad a bírónak a külföldi bírósági határozatok elismerésének megtagadására, ha az ilyen jogalkalmazás nyilvánvalóan ellentétes az eljáró bíróság államának közrendjével. Mindazonáltal létezhetnek tagállamok közötti különbségek, és az egyik országban elismert ítéletet lehet, hogy nem ismeri el a másik ország, ami megakadályozza a bírósági határozatok szabad mozgását, és így felesleges akadályt képez.

3.8 Az EGSZB úgy véli, hogy mindenképpen érdemes lenne, elsősorban az ítéletek elismerésével kapcsolatban, melyek Unión kívüli országból is származhatnak, kimondani, hogy az elismertetendő ítéleteknek meg kell felelniük az Emberi Jogok és Alapvető Szabadságjogok Védelméről szóló Európai Egyezménynek, a nizzai Tanács által 2000-ben elfogadott Chartának, valamint a házastársak közötti jogi egyenlőség elvének. Bármely államnak, melyhez elismerési kérelemmel fordulnak, és amely az ítélet nyilvánvaló eltérését tapasztalja az Európai Unió alapvető jogaitól, a közösségi közrenddel való összeegyeztethetlenség miatt elleneznie kellene az ítélet mozgását.

3.9 Annak érdekében, hogy az ítéletek elismerése az összes tagállamban egységes legyen, a nemzeti közrenddel való összeegyeztethetlenséget nem lehetne alkalmazni másik állammal szemben; csak a közösségi közrenddel szembeni összeegyeztethetlenség merülhetne fel. Ez elkerülné az önkényesség érzetét egy eljáró bíróságtól származó elismerés visszautasításával kapcsolatban.

4. Részletes megjegyzések

4.1 Az Európai Bizottság azért nyújt be két külön kezdeményezést, mert e két jogalkotási javaslat érintett személy szerinti hatásköre különbözik. A vagyonmegosztásra vonatkozó javaslat az összes párt, nem csak a házaspárokat érinti.

4.2 Elgondolkozhatunk ugyanakkor a javasolt megkülönböztetés értelmén; a házasság vagyoni jogi rendjének megszüntetése ugyanis, e rend természetétől (házassági szerződés nélküli legális rendszer vagy legális szerződéses rendszer) függően, sajátos megoldásokat kíván, és szükségessé teszi a házastársak közötti esetleges ajándékozást – mely az egyéb ajándékozásoktól eltérő, sajátos rendelkezések hatálya alá tartozhat –, elsősorban az öröklés terén.

4.3 Talán logikusabb lett volna egyrészt egy teljes 2201/2003/EK rendeletben tárgyalni a házassági kötelék felbontásának és a közös gyermekek felügyeletének összes következményét, beleértve az anyagiakat, míg egy új rendeletben a nem házastárs, esetleg azonos nemű, és szerződéses viszonyt létesített (mint például a PACS (*Pacte civil de solidarité*) –polgári szolidaritási szerződés Franciaországban) vagy de facto élettársi kapcsolatban élő párok különválásának összes következményét vizsgálni.

4.4 Ez kétségtelenül javította volna az alkalmazandó jog érthetőségét, és megkönnyítette volna a bírósági határozatok elismerését, melyek gyakran egyetlen jogerős ítéletben foglalják össze a házasság felbontásának vagy a különválásnak az összes feltételét és következményét, annál is inkább, mivel ezen „atipikus” párok gyermekeinek – és nem csupán vagyonuknak – helyzete is megoldásra szorul.

Kelt Brüsszelben, 2006. december 13-án.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság

elnöke

Dimitris DIMITRIADIS